

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/146/2006

SPOŁECZNY WIZERUNEK MIESZKAŃCÓW WSI I MIAST – OPINIE Z LAT 1993, 1998 I 2006

KOMUNIKAT Z BADAŃ

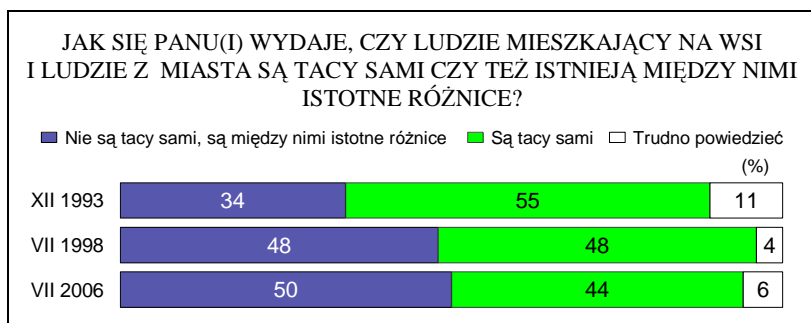
WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

- ❑ Ankietowani nieco częściej podkreślają odmienności niż podobieństwa między ludźmi żyjącymi na wsi i w mieście – 50% dostrzega istotne różnice, a 44% – sądzi, że wszyscy są jednakowi, niezależnie od miejsca zamieszkania. Poczucie odmienności wyraźnie wzrosło w latach 1993–1998 i od tego czasu utrzymuje się na prawie niezmiennym poziomie.

- ❑ Podobnie jak w latach 1993 i 1998, społeczny wizerunek mieszkańców wsi jest obecnie pozytywny i znacznie lepszy niż wizerunek mieszkańców miast. Ludzie żyjący na wsi są znacznie częściej niż żyjący w miastach oceniani jako: religijni (79% wobec 33%), pracowici (72% wobec 45%), moralni (62% wobec 27%), życzliwi (62% wobec 31%), szczerzy (50% wobec 27%) i hojni (43% wobec 23%). Równie często jak ludzie z miasta uznawani są za kulturalnych (46% wobec 47%), natomiast znacznie rzadziej przypisuje się im zaradność (46% wobec 64%) oraz dbałość o swój wygląd zewnętrzny (39% wobec 74%), które to cechy są najbardziej wyeksponowane w społecznym wizerunku mieszkańców miast.
- ❑ W latach 1993–2006 utrzymały się potoczne sądy o wsi i jej relacjach z miastem, które mają na ogół wydźwięk korzystny dla wsi. Zdaniem badanych, wieś jest ostoją polskich tradycji i dawnych zwyczajów (88%), w sytuacjach kryzysowych jest samowystarczalna gospodarczo (66%), zawsze była dyskryminowana przez władze centralne (65%), lecz obecnie jest w większym stopniu niż miasto beneficjentem integracji z UE (56%). Badani zaprzeczają opiniom, że wieś oczekuje zbyt wiele pomocy od państwa kosztem mieszkańców miast (neguje ją 57%), ale także że pracuje na utrzymanie ludzi z miasta (neguje je 60%), a przede wszystkim, że jest ciemna i zacofana (neguje je 87%). Podzielone są zdania na temat tego, czy między mieszkańcami wsi i miast panuje niezrozumienie (46% potwierdza tę opinię, a 43% jej zaprzecza).

Nasze badania ukazują pozytywne zmiany, jakie w latach 1998–2006 zaszły w opiniach Polaków na temat wsi. Przede wszystkim wyraźnie wzrosła atrakcyjność wsi jako miejsca zamieszkania¹. Poprawiły się także oceny poziomu życia w tym środowisku (choć nadal miejski standard życia uznawany jest za wyższy) oraz innych warunków tam panujących. W ogólnym bilansie (pięciu cech uwzględnionych w badaniu) lepiej wypada egzystencja wiejska niż miejska. Kojarzy się ona większości respondentów ze zdrowym stylem życia, choć także z codziennym trudem i ciężką pracą. Życie na wsi, zdaniem większości Polaków, jest także mniej nerwowe i mniej nacechowane pośpiechem, choć również mniej interesujące, ale za to, według badanych, znacznie rzadziej niż życie miejskie niesie ze sobą poczucie niepewności jutra.

W dziedzinie szans życiowych ludność wiejska postrzegana jest jednak jako wyraźnie upośledzona w stosunku do mieszkańców miast. Dotyczy to możliwości samorealizacji i samorozwoju oraz dostępu do wysokiej pozycji społecznej i dobrego wykształcenia. Mniej krytycznie oceniane są tylko szanse ludzi ze wsi na osiągnięcie godziwego poziomu życia. Należy jednak podkreślić, że w porównaniu z rokiem 1998 odnotowaliśmy pewne zmiany opinii na korzyść wsi. Przede wszystkim poprawiły się oceny możliwości osiągnięcia przez ludność wiejską odpowiedniego standardu życia oraz – w mniejszym stopniu – wysokiej pozycji społecznej, a także zaspokojenia potrzeby samorozwoju i samorealizacji. Nie zmieniły się jedynie opinie o upośledzeniu szans edukacyjnych mieszkańców wsi².

W kolejnym opracowaniu z cyklu poświęconego wsi i miastu³ koncentrujemy się na opisie zmian, jakie w latach 1993–2006 zaszły w społecznych wizerunkach mieszkańców każdego z tych środowisk oraz w wyobrażeniach Polaków o wsi i relacji między wsią a miastem.

¹ Zob. komunikat CBOS „Czy chcemy mieszkać na wsi czy w mieście?”, lipiec 2006 (oprac. B. Wciórka).

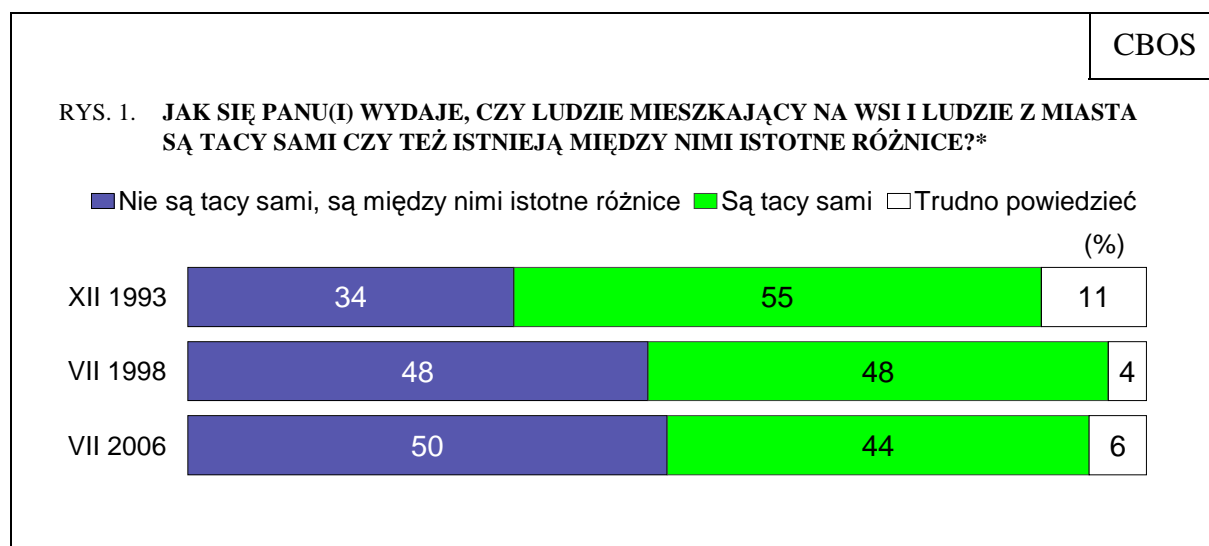
² Zob. komunikat CBOS „Polacy o życiu na wsi i w mieście – opinie z lat 1998 i 2006”, wrzesień 2006 (oprac. B. Wciórka).

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (194), 1-4 lipca 2006 roku, reprezentatywna próba losowa dorosłych mieszkańców Polski (N=950).

MIESZKAŃCY WSI I MIAST – RÓŻNICE CZY PODOBIENSTWA?

Polacy nieco częściej podkreślają odmienności niż podobieństwa między ludźmi żyjącymi na wsi i w mieście. Istotne różnice między nimi dostrzega co drugi badany (50%), a ponad dwie piąte (44%) sądzi, że wszyscy ludzie są jednakowi, niezależnie od miejsca zamieszkania.

Różnice między mieszkańcami obu środowisk stosunkowo najrzadziej zauważane były w roku 1993, na początku przemian ustrojowych (przeważało wtedy przeświadczenie, że wszyscy są tacy sami). Jednak w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych (rok 1998) przekonanie o odmienności tych środowisk wyraźnie wzrosło i od tego czasu utrzymuje się na prawie niezmiennym poziomie (w latach 1998–2006 nieco zmalał jedynie odsetek osób przeświadczonych o podobieństwie).

* W roku '93 w pytaniu zamiast określenia *są tacy sami* użyto sformułowania: *są pod wieloma względami podobni*. Odpowiedź zaprzeczająca istnieniu różnic brzmiała identycznie (*Są tacy sami*), natomiast odpowiedź potwierdzająca różnice brzmiała: *Nie są tacy sami, są między nimi różnice*

Poczucie odmienności na ogół silniej doświadczane jest na wsi, gdzie przeważa pogląd o istnieniu istotnych różnic (53% wobec 41%), niż w miastach, gdzie opinie w tej sprawie są podzielone (odpowiednio: 48% i 46%). Wyjątek stanowią mieszkańcy środowisk wielkomiejskich, którzy należą do najczęściej podkreślających odmienności między ludźmi żyjącymi na wsi i w mieście – podobnie jak najmłodsi badani (w wieku od 18 do 24 lat), a także przedstawiciele uczącej się młodzieży. Natomiast odczucia rolników w tej sprawie nie odbiegają od opinii ogółu badanych (zob. tabele aneksowe).

Tabela 1

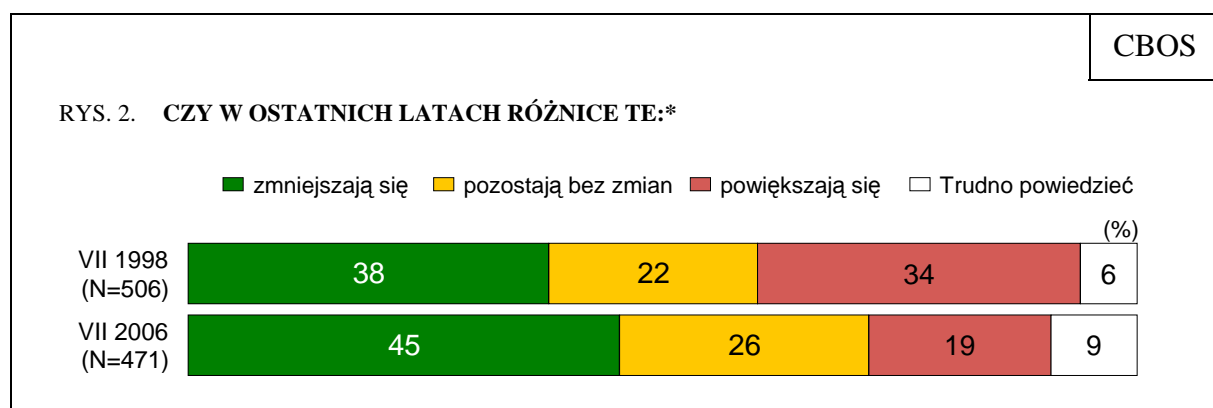
Mieszkańcy wsi N=357		Mieszkańcy miast N=593
Jak się Panu(i) wydaje, czy ludzie mieszkający na wsi i ludzie z miasta są tacy sami czy istnieją między nimi istotne różnice?*		
41%	Są tacy sami	46%
53%	Nie są tacy sami, są między nimi istotne różnice	48%
6%	Trudno powiedzieć	6%

Opinii o istnieniu istotnych różnic między mieszkańcami wsi i miast towarzyszy przekonanie, że w ostatnich latach obie te zbiorowości stają się coraz bardziej do siebie podobne. Pogląd, że odmienności maleją, jest obecnie częstszy niż przed ośmiu laty (45%, wzrost o 7 punktów), podobnie jak opinia, że w ostatnich latach nic się w tej dziedzinie nie zmieniło (26%, wzrost o 4 punkty). Od roku 1998 wyraźnie osłabło natomiast przeświadczenie o pogłębianiu się różnic między mieszkańcami wsi i miast – wyraża je obecnie zaledwie co piąty badany dostrzegający odmienności (19%, o 15 punktów mniej niż przed ośmiu laty).

Tabela 2

Czy w ostatnich latach różnice te:*	Wskazania ankietowanych, którzy dostrzegają istotne różnice między ludźmi ze wsi i z miasta		
	XII '93 N=421	VII '98 N=506	VII '06 N= 471
	w procentach		
- zmniejszają się	41	38	45
- pozostają bez zmian	37	22	26
- powiększają się	14	34	19
Trudno powiedzieć	8	6	9

* W '93 roku pytanie to poprzedzone było również pytaniem otwartym, w którym ankietowani spontanicznie wymieniali zauważone przez siebie różnice, odnoszącym się bezpośrednio do nich (brzmiało: *Czy w ostatnich latach różnice, o których Pan(i) mówił(a), zmniejszają się ...*)

O zmniejszaniu się różnic między mieszkańcami wsi i miast przekonani są przede wszystkim badani z wyższym wykształceniem, żyjący w dobrych warunkach materialnych oraz deklarujący prawicowe poglądy polityczne, częściej też mieszkańcy miast niż wsi. Natomiast pogłębianie się różnic w ostatnich latach najczęściej dostrzegają bezrobotni⁴.

Tabela 3

Mieszkańcy wsi* N=190		Mieszkańcy miast* N=281
Czy w ostatnich latach różnice te:		
42%	zmniejszają się	48%
30%	pozostają bez zmian	24%
19%	powiększają się	18%
9%	Trudno powiedzieć	10%
*Są to wskazania ankietowanych, którzy dostrzegają istotne różnice między ludźmi ze wsi i z miasta		

SPÓŁECZNE WIZERUNKI MIESZKAŃCÓW WSI I MIAST

Interesowało nas, w jaki sposób przejawiają się dostrzegane przez badanych różnice między mieszkańcami wsi i miast. W tym celu – podobnie jak w latach 1993 i 1998 – spróbowaliśmy zrekonstruować społeczny wizerunek obu tych zbiorowości proponując respondentom ocenę każdej z nich na dziewięciu siedmiostopniowych skalach. Krańcami skal były pary przeciwstawnych cech, a zadaniem badanych było wskazanie na każdej skali takiego punktu, który najlepiej charakteryzuje ludzi ze wsi i z miasta. Opis w kategoriach zalet i wad, posługujący się różnymi cechami usposobienia czy stylu życia, wydaje się stosowny raczej w odniesieniu do pojedynczej osoby niż do całej zbiorowości, dlatego też społeczne wizerunki mieszkańców wsi i miast uzyskane tą metodą traktujemy jako stereotypowe wyobrażenia o tych zbiorowościach.

⁴ O opiniach rolników nie można się wypowiadać z powodu zbyt małej ich liczebności wśród tych badanych, którzy dostrzegają istotne różnice między mieszkańcami wsi i miast.

Tabela 4

Terminy badań	Opinie o ludziach ze wsi			
	punkty 1–3 na skali	punkt 4 na skali (opinia niejednoznaczna)	punkty 5–7 na skali	Trudno powiedzieć
	religijni		mało religijni	
XII 1993	86%	8%	4%	3%
VII 1998	82%	8%	7%	2%
VII 2006	79%	10%	9%	2%
	pracowici		leniwi	
XII 1993	80%	12%	5%	3%
VII 1998	76%	14%	7%	3%
VII 2006	72%	16%	9%	3%
	moralni		zepsuci	
XII 1993	59%	25%	7%	9%
VII 1998	64%	22%	9%	5%
VII 2006	62%	24%	7%	7%
	życzliwi innym		niechętni innym	
XII 1993	57%	25%	12%	6%
VII 1998	64%	20%	13%	4%
VII 2006	62%	22%	13%	4%
	szczerzy		nieszczery	
XII 1993	46%	30%	14%	10%
VII 1998	52%	29%	13%	7%
VII 2006	50%	29%	14%	7%
	kulturalni		niekulturalni	
XII 1993	-	-	-	-
VII 1998	39%	37%	18%	6%
VII 2006	46%	35%	14%	5%
	sprytni		niezaradni	
XII 1993	45%	29%	19%	8%
VII 1998	38%	31%	24%	8%
VII 2006	46%	25%	22%	7%
	hojni		skąpi	
XII 1993	31%	33%	26%	10%
VII 1998	38%	31%	23%	8%
VII 2006	43%	31%	17%	10%
	zadbani		niezadbani	
XII 1993	24%	30%	40%	6%
VII 1998	29%	30%	37%	5%
VII 2006	39%	28%	28%	5%

Tabela 5

Terminy badań	Opinie o ludziach z miasta			
	punkty 1–3 na skali	punkt 4 na skali (opinia niejednoznaczna)	punkty 5–7 na skali	Trudno powiedzieć
	zadbani		niezadbani	
XII 1993	77%	13%	7%	3%
VII 1998	73%	14%	9%	3%
VII 2006	74%	14%	10%	3%
	sprytni		niezaradni	
XII 1993	60%	21%	10%	8%
VII 1998	64%	21%	9%	6%
VII 2006	64%	20%	11%	5%
	kulturalni		niekulturalni	
XII 1993	-	-	-	-
VII 1998	46%	33%	16%	6%
VII 2006	47%	31%	17%	5%
	pracowici		leniwi	
XII 1993	35%	36%	23%	7%
VII 1998	41%	33%	20%	5%
VII 2006	45%	28%	20%	6%
	religijni		mało religijni	
XII 1993	27%	32%	35%	6%
VII 1998	27%	30%	37%	6%
VII 2006	33%	29%	33%	6%
	życzliwi innym		niechętni innym	
XII 1993	28%	36%	28%	8%
VII 1998	29%	34%	31%	6%
VII 2006	31%	32%	30%	7%
	szczerzy		nieszczery	
XII 1993	22%	42%	24%	12%
VII 1998	26%	38%	28%	8%
VII 2006	27%	33%	29%	10%
	moralni		zepsuci	
XII 1993	20%	35%	35%	10%
VII 1998	23%	33%	37%	7%
VII 2006	27%	34%	31%	
	hojni		skąpi	
XII 1993	17%	41%	31%	11%
VII 1998	21%	36%	34%	9%
VII 2006	23%	34%	33%	10%

Podobnie jak w latach 1993 i 1998, społeczny wizerunek wsi jest pozytywny. Ludzie ze wsi niemal we wszystkich badanych wymiarach ocen uzyskali wartości bliższe lewego krańca skali, oznaczającego cechy wartościowane dodatnio. Najczęściej charakteryzowano ich jako osoby religijne i pracowite. Większość badanych uznała ich także za moralnych

(niezepsutych) oraz życzliwych, a mniej więcej co drugi – za szczerych, kulturalnych i sprytnych (zaradnych). Mniej badanych, około dwóch piątych, przypisało im hojność i dbałość o swój wygląd zewnętrzny.

Tabela 6

Opinie o ludziach ze wsi	Oceny na siedmiopunktowej skali				Średnia
	punkty 1–3	punkt 4	punkty 5–7	Trudno powiedzieć	
	w procentach				
Religijni – mało religijni	79	10	9	2	2,1
Pracowici – leniwi	72	16	9	3	2,4
Moralni – zepsuci	62	24	7	7	2,7
Życzliwi innym – niechętni innym	62	22	13	4	2,8
Szczerzy – nieszczerzy	50	29	14	7	3,2
Kulturalni – niekulturalni	46	35	14	5	3,3
Sprytni – niezaradni	46	25	22	7	3,4
Hojni – skąpi	43	31	17	10	3,5
Zadbani – niezadbani	39	28	28	5	3,7

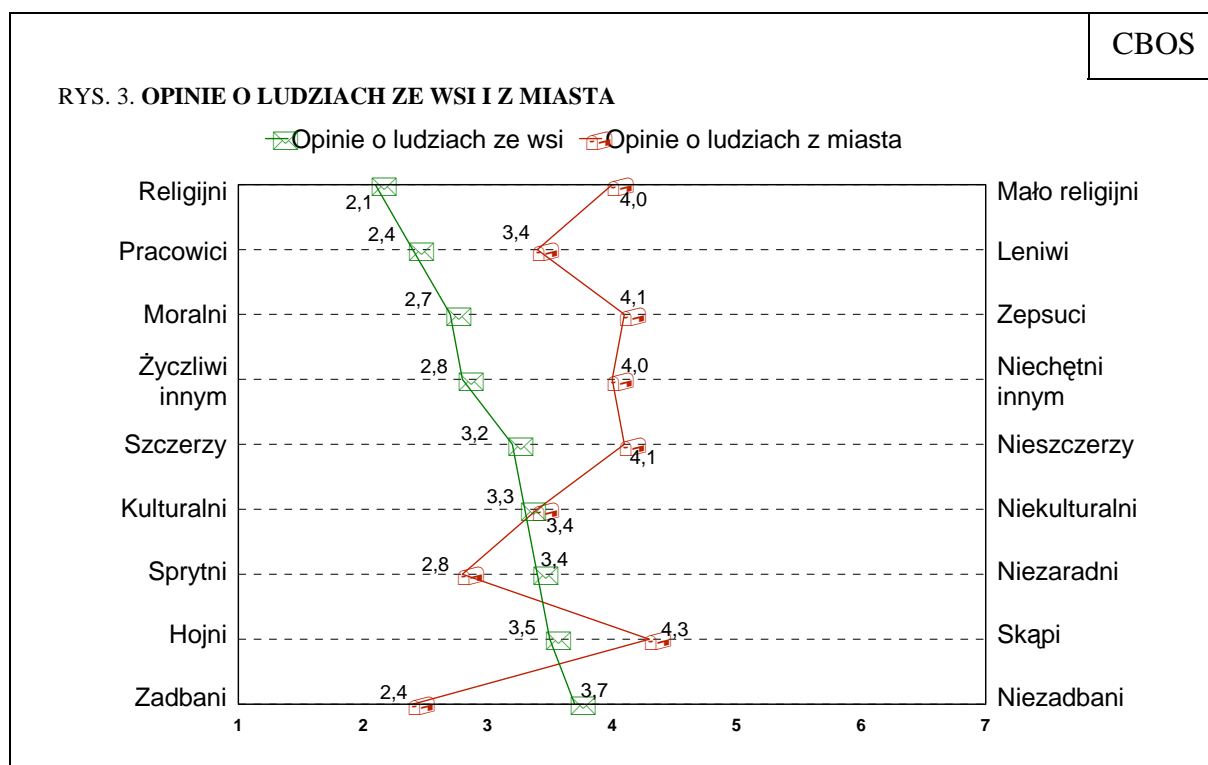
Opinie o ludziach z miasta są, ogólnie rzecz biorąc, bliższe środka skali, a zatem mniej jednoznaczne. Jest to zrozumiałe zważywszy na większą stabilność oraz jednorodność społeczności wiejskich i – z drugiej strony – na większe zróżnicowanie społeczno-demograficzne społeczności miejskich, pociągające za sobą różnorodność stylów życia i systemów wartości, co utrudnia formułowanie wszelkich uogólnień i kategorycznych sądów. Jedyne określenia charakteryzujące mieszkańców miast, co do których zgodziła się większość respondentów, to: dbałość o siebie oraz spryt, rozumiany jako zaradność życiowa. Prawie połowa badanych uznała ich także za kulturalnych i pracowitych. Natomiast w pozostałych wymiarach przeważały oceny niejednoznaczne lub negatywne.

Tabela 7

Opinie o ludziach z miasta	Oceny na siedmiopunktowej skali ocen				Średnia
	punkty 1–3	punkt 4	punkty 5–7	Trudno powiedzieć	
	w procentach				
Zadbani – niezadbani	74	14	10	3	2,4
Sprytni – niezaradni	64	20	11	5	2,8
Kulturalni – niekulturalni	47	31	17	5	3,4
Pracowici – leniwi	45	28	20	6	3,4
Religijni – mało religijni	33	29	33	6	4,0
Życzliwi innym – niechętni innym	31	32	30	7	4,0
Szczerzy – nieszczerzy	27	33	29	10	4,1
Moralni – zepsuci	27	34	31	8	4,1
Hojni – skąpi	23	34	33	10	4,3

Z porównania uzyskanych opinii wynika, że społeczny wizerunek mieszkańców wsi jest znacznie lepszy niż wizerunek mieszkańców miast. Ludzie żyjący na wsi częściej postrzegani są jako religijni, pracowici, moralni, a także życzliwi, szczerzy oraz hojni. Z kolei ludziom mieszkającym w mieście znacznie częściej niż ludziom na wsi przypisuje się spryt (zaradność) oraz przede wszystkim – dbałość o siebie. Nie ma natomiast znaczących różnic w ocenie poziomu kultury obu zbiorowości. Zdaje się to świadczyć, że respondenci rozumieją ten termin dość szeroko, biorąc pod uwagę nie tylko stopień uczestnictwa w kulturze, ale także uwzględniając ogólny stosunek do innych ludzi.

Omówione różnice między mieszkańcami wsi i miast w sposób syntetyczny obrazuje rysunek prezentujący średnie oceny przypisywane obu tym zbiorowościom na każdej z dziewięciu skal.

Z porównania odpowiedzi ankietowanych mieszkających na wsi i w mieście wynika, iż jedni i drudzy znacznie lepiej oceniają mieszkańców wsi niż mieszkańców miast. Prawidłowość tę odnotowano również w roku 1993⁵.

⁵ Zob. komunikat CBOS „Mieszkańcy wsi – mieszkańcy miast: podobieństwa czy różnice?”, styczeń 1993. W roku 1998 nie porównywano ocen dokonanych przez respondentów mieszkających na wsi i w mieście – zob. komunikat CBOS „Społeczny obraz wsi”, październik 1998 (oprac. B. Roguska).

Okazuje się, że autoportret badanych mieszkających na wsi jest znacznie lepszy niż ich opinie o ludziach żyjących w mieście. Lepiej niż mieszkańców miast oceniają oni siebie w sześciu kwestiach: religijności, pracowitości, moralności, życzliwości, szczerości i hojności. Jedynie pod względem poziomu kultury postrzegają siebie i ich tak samo, a gorzej oceniają tylko swoją zaradność i dbałość o wygląd zewnętrzny.

Tabela 8

OPINIE MIESZKAŃCÓW WSI								
O LUDZIACH ZE WSI					O LUDZIACH Z MIASTA			
oceny na siedmiopunktowej skali*					oceny na siedmiopunktowej skali*			
1-3	4	5-7	Średnia		1-3	4	5-7	Średnia
79%	10%	8%	2,0	religijni – mało religijni	36%	24%	30%	3,9
76%	13%	8%	2,1	pracowici – leniwi	47%	22%	21%	3,3
67%	19%	5%	2,5	moralni – zepsuci	25%	32%	30%	4,1
65%	17%	14%	2,7	życzliwi innym – niechętni innym	33%	30%	25%	3,8
52%	25%	17%	3,1	szczerzy – nieszczerzy	30%	32%	23%	3,9
50%	31%	13%	3,1	kulturalni – niekulturalni	49%	27%	15%	3,1
49%	24%	18%	3,2	sprytni – niezaradni	65%	18%	8%	2,6
44%	30%	17%	3,4	hojni – skąpi	27%	29%	29%	4,1
47%	25%	22%	3,3	zadbani – niezadbani	75%	10%	9%	2,3

W tabeli pominięto odpowiedzi *trudno powiedzieć*

Natomiast autoportret badanych mieszkających w mieście jest gorszy niż ich opinie o ludziach żyjących na wsi. Gorzej niż mieszkańców wsi oceniają oni siebie pod względem religijności, pracowitości, moralności, życzliwości, szczerości i hojności. Tak samo postrzegają tylko swój i ich poziom kultury i zaradność (spryt), a lepiej oceniają jedynie swoją dbałość o wygląd zewnętrzny.

Tabela 9

OPINIE MIESZKAŃCÓW MIAST								
O LUDZIACH ZE WSI					O LUDZIACH Z MIASTA			
oceny na siedmiopunktowej skali*					oceny na siedmiopunktowej skali*			
1-3	4	5-7	Średnia		1-3	4	5-7	Średnia
79%	10%	9%	2,1	religijni – mało religijni	31%	32%	34%	4,0
70%	17%	11%	2,5	pracowici – leniwi	44%	32%	20%	3,5
58%	27%	8%	2,9	moralni – zepsuci	28%	35%	32%	4,1
60%	24%	12%	2,9	życzliwi innym – niechętni innym	30%	33%	33%	4,0
49%	32%	12%	3,2	szczerzy – nieszczerzy	26%	35%	33%	4,2
43%	37%	14%	3,4	kulturalni – niekulturalni	46%	34%	18%	3,5
45%	26%	24%	3,5	sprytni – niezaradni	46%	34%	18%	3,5
43%	31%	16%	3,5	hojni – skąpi	21%	37%	35%	4,4
35%	30%	32%	3,9	zadbani – niezadbani	73%	16%	10%	2,5

W tabeli pominięto odpowiedzi *trudno powiedzieć*

Z zestawienia uzyskanych autoportretów obu zbiorowości wynika, że o ludziach ze swojego środowiska znacznie lepsze opinie mają mieszkańcy wsi niż mieszkańcy miast.

Tabela 10

MIESZKAŃCÓW WSI O LUDZIACH ZE WSI				OPINIE	MIESZKAŃCÓW MIAST O LUDZIACH Z MIASTA			
oceny na siedmiopunktowej skali*					oceny na siedmiopunktowej skali*			
1-3	4	5-7	Średnia		1-3	4	5-7	Średnia
79%	10%	8%	2,0	religijni – mało religijni	31%	32%	34%	4,0
76%	13%	8%	2,1	pracowici – leniwi	44%	32%	20%	3,5
67%	19%	5%	2,5	moralni – zepsuci	28%	35%	32%	4,1
65%	17%	14%	2,7	życzliwi innym – niechętni innym	30%	33%	33%	4,0
52%	25%	17%	3,1	szczerzy – nieszczerzy	26%	35%	33%	4,2
50%	31%	13%	3,1	kulturalni – niekulturalni	46%	34%	18%	3,5
49%	24%	18%	3,2	sprytni – niezaradni	46%	34%	18%	3,5
44%	30%	17%	3,4	hojni – skąpi	21%	37%	35%	4,4
47%	25%	22%	3,3	zadbani – niezadbani	73%	16%	10%	2,5

W tabeli pominięto odpowiedzi *trudno powiedzieć*

Respondenci mieszkający na wsi znacznie częściej niż mieszkańcy miast opisują swoich współmieszkańców jako ludzi religijnych, pracowitych, moralnych, życzliwych, szczerych oraz hojnych. Niemal równie często oceniają ich też jako kulturalnych i sprytnych. Pod jednym tylko względem autoportret mieszkańców wsi jest gorszy niż autoportret mieszkańców miast – dbałości o swój wygląd zewnętrzny.

Z danych przedstawionych wcześniej wynika, że badani żyjący na wsi częściej niż zamieszkujący miasta dostrzegają istotne różnice między mieszkańcami wsi i miast. Ostatnie analizy ukazują, że poczuciu odmienności towarzyszy u ludzi żyjących na wsi przeświadczenie, iż pod wieloma względami są oni lepsi od mieszkańców miast. Warto przy tym podkreślić, że pogląd ten podzielają także mieszkańcy miast.

W latach 1993–2006 w społecznych wizerunkach mieszkańców wsi i miast nastąpiły pewne zmiany. **Mieszkańcy wsi** coraz rzadziej postrzegani są jako religijni (spadek wskazań: 86%, 82%, 79%) oraz pracowici (odpowiednio: 80%, 76%, 72%), choć nadal obie te cechy należą do najczęściej im przypisywanych. Jednocześnie coraz więcej badanych uznaje ich za hojnych (wzrost wskazań: 31%, 38%, 43%) oraz zadbanych (odpowiednio: 24%, 29%, 39%), ale opinie te ciągle zaliczają się do najrzadziej wyrażanych. Częściej niż w roku 1998 ocenia

się ich także jako kulturalnych (wzrost wskazań z 39% do 46%). W sumie zmiany, jakie zaszły w obrębie stereotypu mieszkańców wsi, są różnokierunkowe i trudne do jednoznacznej oceny.

Mieszkańcy miast z kolei coraz częściej postrzegani są jako pracowici (wzrost wskazań: 35%, 41%, 45%), moralni (odpowiednio: 20%, 23%, 27%), szczerzy (odpowiednio: 22%, 26%, 27%) i hojni (odpowiednio: 17%, 21%, 23%). Częściej niż przed ośmiu laty ocenia się ich także jako religijnych (wzrost wskazań z 27% do 33%). Jednak mimo poprawy opinii, nadal te pozytywne cechy (poza pracowitością) przypisywane są mieszkańcom miast przez wyraźną mniejszość badanych.

Odnotowane w latach 1993–2006 zmiany ocen dotyczących mieszkańców wsi i miast nie wpłynęły w sposób zasadniczy na funkcjonujące w społecznej świadomości wizerunki tych zbiorowości (różnice między nimi nadal są ogromne), jednak kierunek tych zmian może świadczyć o tym, że różnice między tymi wyobrażeniami stopniowo, choć bardzo powoli, maleją. Warto podkreślić, że również ankietowani dostrzegający istotne odmienności między ludźmi ze wsi i miasta obecnie częściej niż w roku 1998 podkreślają, że w ostatnich latach zbiorowości te stają się do siebie coraz bardziej podobne.

POTOCZNE SĄDY O WSI I JEJ RELACJACH Z MIASTEM

Podobnie jak w latach 1993 i 1998, zaproponowaliśmy respondentom ustosunkowanie się do kilku opinii o wsi i jej relacjach z miastem. Należy podkreślić, że są to poglądy obiegowe, potoczne, zawierające często nieuprawnione uogólnienia, nacechowane emocjonalnie, a zatem odpowiadające naturze stereotypu.

Przedstawione opinie Polaków na temat wsi są stabilne, stosunkowo niewiele zmieniły się od roku 1993. Mają one na ogół wydźwięk korzystny dla wsi.

Niezmiennie bardzo silnie ugruntowane w społeczeństwie jest przekonanie, że wieś stoi na straży polskich tradycji i dawnych zwyczajów – wyraża je przeważająca większość ankietowanych. Warto zauważyć, że koresponduje ono z powszechnie przypisywaną mieszkańcom wsi religijnością.

Tabela 11

Z którymi z poniższych twierdzeń Pan(i) się zgadza, a z którymi nie?	Zgadzam się				Nie zgadzam się				Trudno powiedzieć			
	XII '93	III '95	VII '98	VII '06	XII '93	III '95	VII '98	VII '06	XII '93	III '95	VII '98	VII '06
	w procentach											
Dzięki wsi utrzymuje się jeszcze polska tradycja, zachowuje się jeszcze dawne zwyczaje	86	76	89	88	10	20	8	9	4	4	3	3
Wieś nie boi się kryzysu, ludzie na wsi zawsze sobie poradzą	63	60	55	66	31	36	38	28	6	4	7	6
Władze centralne zawsze gorzej traktowały wieś niż miasto	66	62	74	65	22	27	15	21	12	12	11	14
Mieszkańcy wsi bardziej skorzystali z przystąpienia Polski do UE niż mieszkańcy miast	-	-	-	56	-	-	-	25	-	-	-	19
Ludzie na wsi i ludzie w mieście nie rozumieją się wzajemnie	50	53	50	46	37	38	38	43	13	9	12	11
Tak naprawdę to wieś pracuje na utrzymanie ludzi z miasta	34	29	34	31	56	65	58	60	10	6	8	8
Ludzie na wsi oczekują zbyt wiele pomocy od państwa kosztem mieszkańców miast	-	-	32	29	-	-	54	57	-	-	14	14
Na wsi przeważa ciemnota i zacofanie	10	12	11	11	87	86	87	87	3	2	2	3

Większość badanych akceptuje także pogląd, że kryzys nie jest w stanie dotknąć wsi w tak znacznym stopniu jak miasta, ponieważ ludzie na wsi są w dużej części samowystarczalni gospodarczo. Obecnie respondenci częściej podzielają tę opinię niż przed ośmiu laty. Można przypuszczać, że to doświadczenia ostatnich lat, związane z procesem integracji Polski z UE, potwierdziły, iż – mimo przemian – rodzinne gospodarstwo rolne (szczególny twór ekonomiczny, łączący w sobie funkcje domu i przedsiębiorstwa) nie może zbankrutować i przestać istnieć, lecz jedynie zaprzestaje produkcji rynkowej, ograniczając swoje zadania do zaopatrzenia rodziny w żywność.

Ankietowani w większości zgadzają się także z opinią, że w porównaniu z miastem wieś zawsze była dyskryminowana przez władze centralne. Przekonanie to wyraźnie osłabło w ostatnich ośmiu latach, co można wiązać z objęciem polskiego rolnictwa Wspólną Polityką Rolną UE oraz napływem na wieś pieniędzy z unijnych funduszy. Warto przy tym wyraźnie podkreślić, że ponad połowa badanych jest zdania, że beneficjentami przystąpienia Polski do UE w większym stopniu są mieszkańcy wsi niż miast (zaprzecza temu zaledwie co czwarty badany, a co piąty nie ma wyrobionego poglądu na ten temat).

Natomiast w sprawie wzajemnego zrozumienia między mieszkańcami wsi i miast Polacy są obecnie podzieleni, co oznacza *de facto* poprawę ocen, bo jeszcze w roku 1998 (podobnie jak w 1993) przeważał pogląd o wzajemnym niezrozumieniu.

W stosunku do pozostałych opinii przeważa sprzeciw badanych. W większości nie zgadzają się oni zarówno z opinią, że wieś pracuje na utrzymanie miasta, jak i z tą, że ludzie na wsi są roszczeniowi, oczekują zbyt wiele pomocy od państwa kosztem mieszkańców miast. Przede wszystkim jednak niemal wszyscy zaprzeczają stwierdzeniu, że na wsi przeważa ciemnota i zacofanie.

Tak więc w oczach respondentów wieś jest ostoją polskich tradycji i dawnych zwyczajów, w sytuacjach kryzysowych jest samowystarczalna gospodarczo, zawsze była dyskryminowana przez władze centralne, lecz obecnie jest w większym stopniu niż miasto beneficjentem integracji z UE. Badani nie zgadzają się jednak z opiniami, że wieś oczekuje zbyt wiele pomocy od państwa kosztem mieszkańców miast, ale także że pracuje na utrzymanie ludzi z miasta, a przede wszystkim, że jest ciemna i zacofana.

Tabela 12

MIESZKAŃCY WSI N=357			Z którymi z poniższych stwierdzeń Pan(i) się zgadza, a z którymi nie?	MIESZKAŃCY MIAST N=593		
Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
91%	7%	2%	Dzięki wsi utrzymuje się jeszcze polska tradycja, zachowuje się jeszcze dawne zwyczaje	87%	10%	3%
68%	26%	6%	Wieś nie boi się kryzysu, ludzie na wsi zawsze sobie poradzą	64%	29%	7%
74%	12%	14%	Władze centralne zawsze gorzej traktowały wieś niż miasto	61%	26%	13%
48%	28%	24%	Mieszkańcy wsi bardziej skorzystali z przystąpienia Polski do UE niż mieszkańcy miast	61%	23%	16%
49%	40%	11%	Ludzie na wsi i ludzie w mieście nie rozumieją się wzajemnie	44%	45%	11%
39%	53%	8%	Tak naprawdę to wieś pracuje na utrzymanie ludzi z miasta	26%	65%	9%
21%	67%	12%	Ludzie na wsi oczekują zbyt wiele pomocy od państwa kosztem mieszkańców miast	34%	51%	15%
11%	86%	3%	Na wsi przeważa ciemnota i zacofanie	10%	87%	3%

Respondenci mieszkający na wsi i w miastach mają bardzo podobny obraz wsi, jednak w opiniach swoich nieco inaczej rozkładają akcenty dotyczące relacji między wsią a miastem. Żyjący na wsi znacznie częściej niż mieszkańcy miast uważają, że władze centralne zawsze gorzej traktowały wieś niż miasto (74% wobec 61%), natomiast rzadziej są skłonni przyznać, że mieszkańcy wsi skorzystali z przystąpienia Polski do UE bardziej niż ludzie w mieście (48% wobec 61%). Również w kwestiach, które obie grupy zgodnie negują, widać różnice akcentów – mieszkańcy wsi częściej podkreślają, że wieś pracuje na utrzymanie ludzi z miasta (39% wobec 26%), natomiast rzadziej przyznają, że ludzie na wsi są roszczeniowi i oczekują zbyt wiele pomocy od państwa kosztem miasta (21% wobec 34%).

Można więc uznać, że – mimo bardzo podobnego wizerunku wsi w obu grupach – badani mieszkający na wsi silniej niż mieszkańcy miast podkreślają swoje upośledzenie, a mniej skłonni są dostrzegać uprzywilejowanie względem miasta.

Nasze badania ukazują, że – podobnie jak w latach 1993 i 1998 – społeczny wizerunek mieszkańców wsi jest obecnie pozytywny i znacznie lepszy niż wizerunek mieszkańców miast. Ludzie żyjący na wsi najczęściej postrzegani są jako religijni i pracowici, większość badanych uznaje ich także za moralnych oraz życzliwych, a połowa – za szczerych. Pod każdym z tych względów, a także gdy chodzi o hojność, są oni znacznie lepiej oceniani niż ludzie żyjący w miastach. Natomiast mieszkańcom miast znacznie częściej niż ludziom na wsi przypisuje się spryt (zaradność) oraz – przede wszystkim – dbałość o siebie. Jedyne w ocenie poziomu kultury obu zbiorowości nie odnotowano znaczących różnic. Na szczególne podkreślenie zasługuje ponadto fakt, że również autoportret mieszkańców wsi jest znacznie lepszy niż autoportret mieszkańców miast.

W latach 1993–2006 utrzymały się także potoczne sądy o wsi i jej relacjach z miastem, mające na ogół korzystny dla wsi wydźwięk. Zdaniem większości badanych, wieś jest ostoją polskich tradycji i dawnych zwyczajów. W sytuacjach kryzysowych jest samowystarczalna gospodarczo i chociaż zawsze była dyskryminowana przez władze centralne, obecnie jest w większym stopniu niż miasto beneficjentem integracji z UE. Jednocześnie badani

w większości zaprzeczają opiniom, że wieś oczekuje zbyt wiele pomocy od państwa kosztem mieszkańców miast, ale także że pracuje na utrzymanie ludzi z miasta. Przede wszystkim jednak zdecydowanie nie zgadzają się z opinią, że wieś jest ciemna i zacofana. Jedynie w sprawie wzajemnego zrozumienia między mieszkańcami wsi i miast ankietowani są obecnie podzieleni, co *de facto* oznacza poprawę ocen, bo jeszcze w roku 1998 (podobnie jak w 1993) przeważał pogląd o wzajemnym niezrozumieniu.

Warto także podkreślić, że w ciągu ostatnich ośmiu lat umocniło się wśród ludzi dostrzegających istotne różnice między mieszkańcami wsi i miast przekonanie, iż obie te zbiorowości stają się do siebie coraz bardziej podobne. Jednocześnie z perspektywy ostatnich trzynastu lat widać także zmiany opinii świadczące o stopniowym, choć bardzo powolnym upodabnianiu się społecznych wizerunków ludzi żyjących na wsi i w mieście.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Jak się Panu(i) wydaje, czy ludzie mieszkający na wsi i ludzie z miasta są tacy sami czy też istnieją między nimi istotne różnice? 1 - Są tacy sami; 2 - Nie są tacy sami, są między nimi istotne różnice

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	44	50	6	949
Płeć				
Mężczyźni	44	50	6	448
Kobiety	43	50	7	501
Wiek				
18-24 lat	28	68	4	147
25-34	38	58	3	166
35-44	53	44	3	138
45-54	42	50	7	199
55-64	49	41	10	126
65 lat i więcej	53	37	9	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	41	53	6	354
Miasto do 20 tys.	52	45	4	127
20-100 tys.	50	48	2	186
101-500 tys.	45	42	12	169
501 tys. i więcej mieszk.	33	60	7	113
Wykształcenie				
Podstawowe	48	43	9	282
Zasadnicze zawodowe	45	49	6	243
Średnie	39	57	4	324
Wyższe	45	47	8	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	39	56	6	57
Prac. umysł. niż. szczebla	37	59	4	83
Pracownicy fiz.- umysł.	35	61	4	87
Robotnicy wykwalifikowani	47	47	6	84
Robotnicy niewykwalifik.	42	54	4	41
Rolnicy	40	50	10	50
Pracujący na własny rach.	36	45	19	28
Bierni zawodowo				
Renciści	47	48	5	101
Emeryci	51	40	9	207
Uczniowie i studenci	33	64	3	45
Bezrobotni	52	46	2	111
Gospodynie domowe i inni	41	52	7	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	41	52	7	128
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	44	49	7	64
sekt. pryw. poza rolnict.	37	59	4	191
prywatnym gosp. rolnym	39	50	11	45
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	36	60	4	109
301-500	43	52	4	130
501-900	49	47	4	234
901-1200	48	45	7	82
Powyżej 1200 zł	39	53	9	65
Ocena własnych war. mater.				
Złe	43	49	8	267
Średnie	49	46	6	413
Dobre	37	57	6	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	49	45	7	85
Raz w tygodniu	44	50	5	455
1-2 razy w miesiącu	43	50	7	144
Kilka razy w roku	43	50	6	152
W ogóle nie uczestniczy	42	50	8	112
Poglądy polityczne				
Lewica	38	58	4	125
Centrum	47	46	7	271
Prawica	45	49	6	299
Trudno powiedzieć	43	50	7	253

Tabela 2. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie ze stwierdzeniem, że dzięki wsi utrzymuje się polska tradycja, zachowuje się jeszcze dawne zwyczaje?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	88	9	3	949
Płeć				
Mężczyźni	89	8	3	448
Kobiety	88	10	2	501
Wiek				
18-24 lat	87	10	3	146
25-34	89	8	2	166
35-44	92	8	0	138
45-54	88	11	0	200
55-64	87	9	3	126
65 lat i więcej	86	7	7	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	90	7	2	353
Miasto do 20 tys.	88	7	5	127
20-100 tys.	84	14	2	187
101-500 tys.	88	8	3	169
501 tys. i więcej mieszk.	90	9	1	113
Wykształcenie				
Podstawowe	86	10	5	281
Zasadnicze zawodowe	91	7	2	243
Średnie	90	8	2	325
Wyższe	85	15	1	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	83	17	0	57
Prac.umysł.niż.szczebła	86	13	1	83
Pracownicy fiz.- umysł.	90	7	3	87
Robotnicy wykwalifikowani	84	14	3	84
Robotnicy niewykwalifik.	93	7	0	41
Rolnicy	97	3	0	50
Pracujący na własny rach.	85	10	5	28
Bierni zawodowo				
Renciści	90	7	3	101
Emeryci	89	7	4	207
Uczniowie i studenci	91	7	2	45
Bezrobotni	90	8	2	111
Gospodynie domowe i inni	83	12	5	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	89	10	1	128
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	89	10	1	64
sekt. pryw. poza rolnict.	86	11	3	191
prywatnym gosp. rolnym	94	6	0	45
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	93	7	0	109
301-500	92	5	2	130
501-900	89	9	2	234
901-1200	86	9	4	82
Powyżej 1200 zł	88	12	0	65
Ocena własnych war. mater.				
Złe	89	9	2	267
Średnie	87	9	4	413
Dobre	89	9	2	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	92	8	0	85
Raz w tygodniu	91	7	2	455
1-2 razy w miesiącu	85	13	2	144
Kilka razy w roku	86	11	4	152
W ogóle nie uczestniczy	84	10	5	112
Poglądy polityczne				
Lewica	89	10	2	125
Centrum	87	9	4	271
Prawica	93	7	0	297
Trudno powiedzieć	85	11	4	254

Tabela 3. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie ze stwierdzeniem, że wieś nie boi się kryzysu, ludzie na wsi zawsze sobie poradzą?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	66	28	6	949
Płeć				
Mężczyźni	68	26	5	448
Kobiety	63	30	7	501
Wiek				
18-24 lat	65	28	7	146
25-34	60	35	5	166
35-44	67	27	6	138
45-54	60	33	6	200
55-64	69	27	4	126
65 lat i więcej	74	16	9	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	68	26	6	353
Miasto do 20 tys.	72	18	10	127
20-100 tys.	61	33	6	187
101-500 tys.	59	35	6	169
501 tys. i więcej mieszk.	67	27	6	113
Wykształcenie				
Podstawowe	72	19	8	281
Zasadnicze zawodowe	73	21	5	243
Średnie	58	35	7	325
Wyższe	51	45	4	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	52	46	3	57
Prac.umysł.niż.szczebła	59	33	8	83
Pracownicy fiz.- umysł.	64	31	4	87
Robotnicy wykwalifikowani	63	25	12	84
Robotnicy niewykwalifik.	71	29	0	41
Rolnicy	54	41	5	50
Pracujący na własny rach.	64	21	15	28
Bierni zawodowo				
Renciści	78	16	6	101
Emeryci	72	22	7	207
Uczniowie i studenci	59	32	9	45
Bezrobotni	68	28	3	111
Gospodynie domowe i inni	58	36	6	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	62	33	5	128
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	52	41	8	64
sekt. pryw. poza rolnict.	63	30	7	191
prywatnym gosp. rolnym	61	35	4	45
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	73	24	2	109
301-500	62	33	5	130
501-900	64	30	6	234
901-1200	65	25	9	82
Powyżej 1200 zł	59	39	2	65
Ocena własnych war. mater.				
Złe	69	26	5	267
Średnie	64	29	6	413
Dobre	64	28	8	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	67	27	6	85
Raz w tygodniu	64	29	7	455
1-2 razy w miesiącu	67	29	4	144
Kilka razy w roku	67	27	7	152
W ogóle nie uczestniczy	66	27	7	112
Poglądy polityczne				
Lewica	64	34	1	125
Centrum	67	27	6	271
Prawica	65	30	5	297
Trudno powiedzieć	66	24	10	254

Tabela 4. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie ze stwierdzeniem,
że władze centralne zawsze gorzej traktowały wieś niż miasto?
(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	65	21	14	947
Płeć				
Mężczyźni	69	22	9	446
Kobiety	62	20	18	501
Wiek				
18-24 lat	56	27	17	146
25-34	59	29	12	166
35-44	70	15	15	138
45-54	74	19	7	200
55-64	66	23	10	126
65 lat i więcej	66	13	21	171
Miejsce zamieszkania				
Wieś	74	12	14	352
Miasto do 20 tys.	61	25	14	127
20-100 tys.	62	22	16	187
101-500 tys.	58	31	12	168
501 tys. i więcej mieszk.	62	27	11	113
Wykształcenie				
Podstawowe	71	12	16	280
Zasadnicze zawodowe	69	19	11	243
Średnie	63	25	12	324
Wyższe	49	35	16	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	59	29	12	57
Prac. umysł. niż. szczebla	59	34	8	82
Pracownicy fiz. - umysł.	69	24	7	87
Robotnicy wykwalifikowani	69	14	17	84
Robotnicy niewykwalifik.	70	17	12	41
Rolnicy	77	14	9	49
Pracujący na własny rach.	44	28	28	28
Bierni zawodowo				
Renciści	68	14	18	101
Emeryci	69	14	17	207
Uczniowie i studenci	55	29	16	45
Bezrobotni	62	27	12	111
Gospodynie domowe i inni	66	24	10	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	67	22	10	128
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	74	21	5	64
sekt. pryw. poza rolnict.	57	28	16	191
prywatnym gosp. rolnym	81	12	8	44
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	64	22	13	108
301-500	66	22	12	130
501-900	69	22	10	234
901-1200	65	23	12	82
Powyżej 1200 zł	59	27	13	65
Ocena własnych war. mater.				
Złe	70	19	10	267
Średnie	66	18	16	412
Dobre	59	27	14	267
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	70	14	16	85
Raz w tygodniu	67	20	13	453
1-2 razy w miesiącu	69	17	14	144
Kilka razy w roku	56	30	13	152
W ogóle nie uczestniczy	64	21	15	112
Poglądy polityczne				
Lewica	70	22	8	125
Centrum	63	23	14	271
Prawica	69	23	8	296
Trudno powiedzieć	61	16	23	254

Tabela 5. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie ze stwierdzeniem, że mieszkańcy wsi bardziej skorzystali z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej niż mieszkańcy miast?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	56	25	19	949
Płeć				
Mężczyźni	57	28	14	448
Kobiety	55	21	24	501
Wiek				
18-24 lat	60	24	16	146
25-34	58	33	9	166
35-44	49	30	22	138
45-54	60	22	18	200
55-64	60	20	20	126
65 lat i więcej	50	19	31	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	48	28	24	353
Miasto do 20 tys.	62	18	19	127
20-100 tys.	65	21	14	187
101-500 tys.	58	23	18	169
501 tys. i więcej mieszk.	58	28	14	113
Wykształcenie				
Podstawowe	49	24	27	281
Zasadnicze zawodowe	57	25	17	243
Średnie	60	23	17	325
Wyższe	60	32	9	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	64	32	5	57
Prac.umysł.niż.szczegła	68	22	10	83
Pracownicy fiz.- umysł.	58	31	11	87
Robotnicy wykwalifikowani	57	30	13	84
Robotnicy niewykwalifik.	60	22	18	41
Rolnicy	50	27	23	50
Pracujący na własny rach.	53	19	29	28
Bierni zawodowo				
Renciści	48	20	32	101
Emeryci	52	22	26	207
Uczniowie i studenci	64	27	9	45
Bezrobotni	58	23	20	111
Gospodynie domowe i inni	51	27	23	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	63	27	11	128
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	52	35	12	64
sekt. pryw. poza rolnict.	59	27	14	191
prywatnym gosp. rolnym	46	30	24	45
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	56	30	15	109
301-500	61	21	18	130
501-900	54	26	20	234
901-1200	69	21	9	82
Powyżej 1200 zł	61	27	11	65
Ocena własnych war. mater.				
Złe	55	28	18	267
Średnie	54	23	23	413
Dobre	61	25	14	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	58	22	20	85
Raz w tygodniu	55	23	22	455
1-2 razy w miesiącu	60	25	15	144
Kilka razy w roku	53	30	18	152
W ogóle nie uczestniczy	59	24	17	112
Poglądy polityczne				
Lewica	66	26	9	125
Centrum	56	26	18	271
Prawica	58	26	16	297
Trudno powiedzieć	49	21	29	254

Tabela 6. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie ze stwierdzeniem,
że ludzie na wsi i ludzie w mieście nie rozumieją się wzajemnie?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	43	11	949
Płeć				
Mężczyźni	47	44	9	448
Kobiety	45	42	12	501
Wiek				
18-24 lat	42	50	8	146
25-34	42	50	7	166
35-44	51	38	12	138
45-54	48	42	11	200
55-64	53	35	11	126
65 lat i więcej	42	43	15	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	49	40	11	353
Miasto do 20 tys.	47	40	14	127
20-100 tys.	50	41	9	187
101-500 tys.	39	47	13	169
501 tys. i więcej mieszk.	38	54	7	113
Wykształcenie				
Podstawowe	44	41	16	281
Zasadnicze zawodowe	52	39	9	243
Średnie	42	49	9	325
Wyższe	50	43	7	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	47	43	10	57
Prac.umysł.niż.szczebła	46	43	11	83
Pracownicy fiz.- umysł.	48	50	2	87
Robotnicy wykwalifikowani	45	43	12	84
Robotnicy niewykwalifik.	45	52	3	41
Rolnicy	56	33	11	50
Pracujący na własny rach.	42	43	15	28
Bierni zawodowo				
Renciści	48	37	15	101
Emeryci	47	41	12	207
Uczniowie i studenci	40	53	6	45
Bezrobotni	44	41	15	111
Gospodynie domowe i inni	38	52	10	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	46	45	9	128
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	48	50	2	64
sekt. pryw. poza rolnict.	47	43	10	191
prywatnym gosp. rolnym	54	34	13	45
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	60	32	8	109
301-500	49	47	4	130
501-900	44	45	11	234
901-1200	47	43	10	82
Powyżej 1200 zł	46	47	7	65
Ocena własnych war. mater.				
Złe	53	35	12	267
Średnie	42	47	10	413
Dobre	45	45	10	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	35	55	9	85
Raz w tygodniu	51	40	10	455
1-2 razy w miesiącu	46	42	12	144
Kilka razy w roku	41	48	11	152
W ogóle nie uczestniczy	42	45	14	112
Poglądy polityczne				
Lewica	56	39	4	125
Centrum	46	42	11	271
Prawica	43	50	7	297
Trudno powiedzieć	44	38	18	254

Tabela 7. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie ze stwierdzeniem,
że tak naprawdę to wieś pracuje na utrzymanie ludzi z miasta?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	60	8	948
Płeć				
Mężczyźni	29	65	6	448
Kobiety	33	56	10	500
Wiek				
18-24 lat	26	62	12	146
25-34	26	72	2	166
35-44	27	65	8	138
45-54	30	65	5	200
55-64	35	57	8	126
65 lat i więcej	41	43	16	171
Miejsce zamieszkania				
Wieś	39	52	8	352
Miasto do 20 tys.	30	57	13	127
20-100 tys.	31	61	8	187
101-500 tys.	21	71	8	169
501 tys. i więcej mieszk.	23	71	6	113
Wykształcenie				
Podstawowe	42	43	15	280
Zasadnicze zawodowe	35	62	3	243
Średnie	24	68	9	325
Wyższe	15	84	1	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	12	88	0	57
Prac. umysł. niż. szczebla	26	68	6	83
Pracownicy fiz.- umysł.	23	73	4	87
Robotnicy wykwalifikowani	25	72	4	84
Robotnicy niewykwalifik.	20	67	12	41
Rolnicy	46	45	8	50
Pracujący na własny rach.	21	64	15	28
Bierni zawodowo				
Renciści	40	49	11	101
Emeryci	40	48	12	206
Uczniowie i studenci	22	69	9	45
Bezrobotni	32	61	7	111
Gospodynie domowe i inni	36	52	11	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	24	75	1	128
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	25	68	7	64
sekt. pryw. poza rolnict.	20	73	8	191
prywatnym gosp. rolnym	49	44	8	45
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	36	60	4	109
301-500	30	66	4	130
501-900	32	56	12	234
901-1200	26	65	10	82
Powyżej 1200 zł	13	87	0	65
Ocena własnych war. mater.				
Złe	36	58	6	267
Średnie	31	59	10	412
Dobre	27	65	8	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	34	60	6	85
Raz w tygodniu	34	56	10	455
1-2 razy w miesiącu	32	63	4	143
Kilka razy w roku	25	67	9	152
W ogóle nie uczestniczy	24	65	11	112
Poglądy polityczne				
Lewica	28	67	4	125
Centrum	32	60	8	271
Prawica	30	66	4	297
Trudno powiedzieć	33	52	16	253

Tabela 8. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie ze stwierdzeniem, że ludzie na wsi oczekują zbyt wiele pomocy od państwa kosztem mieszkańców miast?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	29	57	14	948
Płeć				
Mężczyźni	29	61	11	447
Kobiety	29	55	17	501
Wiek				
18-24 lat	22	65	13	146
25-34	31	61	8	166
35-44	20	65	16	138
45-54	35	55	11	200
55-64	38	53	9	126
65 lat i więcej	27	48	25	171
Miejsce zamieszkania				
Wieś	20	68	12	353
Miasto do 20 tys.	33	49	17	127
20-100 tys.	37	50	13	187
101-500 tys.	30	55	15	168
501 tys. i więcej mieszk.	34	51	15	113
Wykształcenie				
Podstawowe	25	54	21	281
Zasadnicze zawodowe	32	56	12	243
Średnie	28	62	9	324
Wyższe	32	55	12	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	33	61	6	57
Prac.umysł.niż.szczebła	27	67	6	82
Pracownicy fiz.- umysł.	34	58	8	87
Robotnicy wykwalifikowani	31	54	15	84
Robotnicy niewykwalifik.	30	50	19	41
Rolnicy	27	65	8	50
Pracujący na własny rach.	33	53	14	28
Bierni zawodowo				
Renciści	31	45	23	101
Emeryci	27	54	19	207
Uczniowie i studenci	18	67	15	45
Bezrobotni	29	63	8	111
Gospodynie domowe i inni	24	60	17	55
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	32	58	10	128
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	30	62	8	64
sekt. pryw. poza rolnict.	30	60	10	191
prywatnym gosp. rolnym	21	72	7	45
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	28	61	11	109
301-500	30	57	13	130
501-900	34	56	9	234
901-1200	33	54	13	82
Powyżej 1200 zł	28	56	16	65
Ocena własnych war. mater.				
Złe	31	56	12	267
Średnie	26	60	15	413
Dobre	31	56	14	267
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	29	56	14	85
Raz w tygodniu	25	63	12	454
1-2 razy w miesiącu	28	57	15	144
Kilka razy w roku	35	51	14	152
W ogóle nie uczestniczy	37	43	20	112
Poglądy polityczne				
Lewica	41	53	6	125
Centrum	29	56	16	271
Prawica	28	65	6	296
Trudno powiedzieć	24	52	25	254

Tabela 9. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie ze stwierdzeniem,
że na wsi przeważa ciemnota i zacofanie?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	11	87	3	948
Płeć				
Mężczyźni	10	88	2	447
Kobiety	11	86	4	501
Wiek				
18-24 lat	14	83	3	147
25-34	11	89	0	166
35-44	5	93	2	136
45-54	8	90	2	200
55-64	11	87	2	126
65 lat i więcej	14	80	6	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	12	86	3	354
Miasto do 20 tys.	10	82	8	125
20-100 tys.	11	87	2	187
101-500 tys.	7	91	2	169
501 tys. i więcej mieszk.	11	89	0	113
Wykształcenie				
Podstawowe	11	84	5	281
Zasadnicze zawodowe	11	87	2	243
Średnie	10	88	1	324
Wyższe	10	88	2	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	7	93	0	55
Prac. umysł. niż. szczebla	10	88	2	83
Pracownicy fiz.- umysł.	15	85	1	87
Robotnicy wykwalifikowani	4	94	2	84
Robotnicy niewykwalifik.	9	91	0	41
Rolnicy	9	91	0	50
Pracujący na własny rach.	10	85	5	27
Bierni zawodowo				
Renciści	14	80	6	101
Emeryci	13	84	4	207
Uczniowie i studenci	12	88	0	45
Bezrobotni	7	89	4	111
Gospodynie domowe i inni	12	85	3	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	7	91	2	127
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	12	87	1	64
sekt. pryw. poza rolnict.	10	89	1	190
prywatnym gosp. rolnym	7	93	0	45
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	9	90	1	109
301-500	12	86	2	130
501-900	9	88	3	234
901-1200	13	84	2	81
Powyżej 1200 zł	18	82	0	65
Ocena własnych war. mater.				
Złe	11	86	3	267
Średnie	9	88	3	413
Dobre	12	86	2	267
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	17	83	0	85
Raz w tygodniu	10	87	3	455
1-2 razy w miesiącu	10	87	3	144
Kilka razy w roku	8	91	2	151
W ogóle nie uczestniczy	13	82	5	112
Poglądy polityczne				
Lewica	18	81	1	125
Centrum	11	87	3	269
Prawica	9	90	1	299
Trudno powiedzieć	9	86	5	253